



Eduskuntavaalit 2023
VAALITEEMAT PERUSTELUINEEN
Taustamateriaali yhdistysten käyttöön

Järjestöt vaikuttavat toiminta-ajatuksensa määrittelemään asiaan

- Kansalaisjärjestöjen ja poliittisten puolueiden pyrkimykset eroavat toisistaan. Kummatkin toimivat yhdistyspohjaisesti, mutta toiminnan tavoitteet ovat erilaiset.
 - Järjestö on perustettu aina jonkin asian ympärille. Eläkeliiton tarkoituksena on eläkeläisten ja eläketurvaa tarvitsevien henkisten ja aineellisten etujen ja oikeuksien valvominen sekä sosiaalisen turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen.
 - Tavoitteemme ei ole vallan hankkiminen itsellemme yhteiskunnallista päätöksentekoa varten, vaan pyrimme vaikuttamaan poliittisiin päättäjiin tärkeäksi katsomiemme asioiden eteenpäin viemiseksi.
 - Me ajamme poliittisesti sitoutumattoman Eläkeliiton teemoja. Kohteenamme on jokainen puolue.
- 

Eläkeliiton eduskuntavaaliteemat 2023

1. Riittävä toimeentulo turvattava jokaiselle eläkeläiselle
2. Ikääntyneiden oikeuksia on vahvistettava
3. Perinteiset asiointikanavat pitää säilyttää digitaalisten rinnalla



1

Riittävä toimeentulo turvattava jokaiselle eläkeläiselle

Suomalaisten eläkkeet eivät ole suuria ja eliniän pidennyttyä niiden varassa eletään pitkään. Eläkeikä on yhä useammin yli 40 vuoden mittainen aika elämästä.

Keskieläke on 1784 euroa kuukaudessa. Suomalaisten eläkkeistä 70 prosenttia on alle 2000 e/kk.

Tilastokeskuksen mukaan pienituloisuuden raja oli 1277 euroa kuukaudessa vuonna 2021. Suomalaisista kolmasosan eläke jää alle 1250 euron kuukaudessa. 26,4 prosenttia miehistä ja 36,4 prosenttia naisista saa eläkettä alle 1249 e/kk.

Miehistä 38,6 prosenttia ja naisista 54,1 prosenttia saa eläkettä alle 1499 e/kk. Tämän suuruinen tulotaso ei ole korkea.

Myöskään eläkeläisköyhyyttä ei ole saatu poistettua Suomesta. Vuoden 2020 lopussa tähän ryhmään kuului 193 000 henkeä mikä merkitsee 13,6 % kaikista eläkeläisistä.

Eläkeläisten köyhyys eroaa työikäisten köyhyydestä. Koska iäkkäimmät pienituloiset ovat eläneet pienillä tuloillaan pitkään, on viimeisetkin joustot käytetty. Ei myöskään voida olettaa, että yli 65-vuotiaat vanhuuseläkkeen saajat laajamittaisesti parantaisivat tulotasoaan palkkatuloilla.

Ikääntynyt eläkeläinen elää pelkän eläketulon varassa samaan aikaan kun hänen toimintakykynsä heikkenee. Suomessa tuloryhmien väliset kuolleisuuserot ovat suuret. Eniten elinvuosia menettävät pienituloiset iäkkäät.

Tarvitaan sekä pienten eläkkeiden nostamista että kohdennettuja toimia.

Keinot

Korotetaan perusturvan tasoa muuttamalla kansaneläkkeen tulovähenteisyyttä

Eläketulot vähentävät täyden kansaneläkkeen määrää. Kansaneläkelain 20 § mukaan täysimääräisestä tai lain 21 §:n mukaisesti lasketusta kansaneläkkeen määrästä vähennetään 50 prosenttia siitä 22 §:n mukaisesta kansaneläkkeeseen vaikuttavien eläketulojen yhteismäärästä, joka ylittää 57,45 e kuukaudessa.

Mikäli vähennysprosenttia lievennettäisiin 50 prosentista 40 prosenttiin, parantaisi se pienituloisten eläkeläisten taloudellista asemaa. Tulovähenteisyyden muuttaminen on takuueläkkeen korottamisen kanssa yhtä tehokas keino. Se vähentäisi pienituloisten eläkeläisten sidonnaisuutta perusturvaetuuksiin ja yksinkertaistaisi järjestelmää.

Eläkeläisköyhyys alenisi noin 27 000 henkilöllä (mukana kaikki eläkeläiset iästä riippumatta). Vanhuusköyhyys alenisi noin 25 000 henkilöllä (tulojen riittämättömyys vanhuusiässä).

Eläkeliiton esimerkkilaskelman mukaan eläkeläinen hyötyisi muutoksesta lähes 100 eroa kuukaudessa. Tällä hetkellä, kun kansaneläkkeen vähennysprosentti on 50, parisuhteessa elävä henkilö, jonka työeläke 800 €/kk, saa kansaneläkettä 235,37 €/kk. Muutos, jos vähennysprosentti olisi 40: henkilö saisi kansaneläkettä 309,63 €/kk.

Eläketulon verotusta on kevennettävä palkkatulon tasolle

Eläkkeestä ja palkkatulosta on jätävä käteen yhtä paljon. Eläkkeen verotus on palkkatuloa ankarampaa niissä tuloluokissa, missä pääosa suomalaisten eläkkeistä on. Tuloluokissa 16 000 euroa vuodessa – 43 000 euroa vuodessa eläketuloa verotetaan yli kaksi prosenttiyksikköä ankarammin kuin palkkatuloa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja on alennettava

Työssäkäyvät ihmiset ovat työterveyshuollon piirissä. Eläkkeellä olevat puolestaan järjestävät tulojensa mahdollistamat palvelut itse itselleen, jolloin pienet tulot ovat este yksilöllisen tarpeen mukaisille terveyspalveluille. Siksi riittävien sosiaali- ja terveyspalveluiden rahoitus on turvattava.

Perustuslain mukaan julkisen vallan on turvattava jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä. Perustuslakivaliokunta on linjannut, ettei henkilön taloudellinen tilanne saa olla esteenä palvelujen saamiselle. Suomalaiset, mukaanluettuna pienituloiset eläkeläiset, kuitenkin maksavat julkisista sosiaali- ja terveyspalveluista enemmän kuin muut pohjoismaalaiset.

Korkeat maksut ovat johtaneet siihen, että vuosittain lähes puoli miljoonaa asiakasmaksua joutuu ulosottoon. Vuonna 2021 oli 65 vuotta täyttäneiden ja sitä vanhempien osuus vireillä olleista sote-asioista noin 14,2 prosenttia.

Pienten eläkkeiden varassa toimeentuloa voidaan helpottaa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuihin kohdennetuilla huojennuksilla. Asiakasmaksuja on alennettava tai ne on jätettävä kokonaan perimättä, jos asiakkaalla ei ole varaa maksaa palveluista.

Palvelu-, matka- ja lääkemaksukatot tulee yhdistää yhdeksi maksukatoksi, jonka suuruus on samansuuruinen takuueläkkeen kanssa.

Terveyskeskuslääkärillä asioinnin on oltava maksutonta.

2

Ikääntyneiden oikeuksia on vahvistettava

Yli 60-vuotiaat kokevat yhä voimakkaammin ikääntymiseen liittyvää negatiivista leimaa ja nuoruuden liiallista ihannointia. Kun vuonna 1998 syrjintää koki 23 prosenttia yli 60-vuotiaista, niin vuonna 2021 näin koki 51 prosenttia. Ikääntyneet kokevat olevansa toisen luokan kansalaisia.

Huomionarvoista on, että yli 60-vuotiaat kokevat, etteivät ikääntyneet ole riittävästi edustettuina päätöksenteossa.

Kokemus negatiivisesta leimasta ja osattomuudesta voimistuu iän kasvun myötä. Yli 80-vuotiaat kokevat vaikutusmahdollisuutensa omaan elämäänsä heikommaksi kuin nuoremmat. Yli 80-vuotiaat kokevat terveytensä useammin heikommaksi kuin nuoremmat ja ovat nuorempia useammin tyytymättömiä sosiaali-, terveys- ja hoivapalveluihin. Heille etäisyys palveluihin on nuorempia useammin haaste.

Ikääntyneiden kokemus turvattomuuden tunteesta on lisääntynyt. Kun vuonna 1998 vanhusbarometrin mukaan 15 prosenttia koki väkivallan ja rikollisuuden ongelmaksi ikääntyneille, vuonna 2021 näin koki 45 prosenttia.

Poliisin mukaan yli 65-vuotiaisiin kohdistuvat petosrikokset, verkko- ja romanssihuijaukset ovat lisääntyneet selvästi v. 2014 lähtien. Pankkipetoksissa 70–79-vuotiaat ovat suurin uhriryhmä.

Ikääntyneiden suurin pelko on oman tai läheisen ihmisen toimintakyvyn heikkeneminen tai menettäminen. Hoivapalvelujärjestelmässämme ilmenee pysyvää ihmisarvoa alentavaa hoidotta jättämistä ja kohtelua.

Ihmisen oikeus kaikissa ikävaiheissa on, että hänen vähäisiäkin voimavarojaan tulee vahvistaa ja ylläpitää. Iäkkäät ovat jo nyt toimintakykyisiä pidempään kuin 10–20 vuotta sitten, mutta toiminnanvajavuuksien aika elämän lopussa ei ole lyhentynyt. Se on vain siirtynyt korkeampaan ikään. Mitä vanhemmaksi eletään, sitä raihnaampia ja enemmän hoivaa edellyttäviä ovat viimeiset elinvuodet.

Kotona asuminen ei voi olla toimivaa ja turvallista kun kunto on hyvin huono ja esim. jos ihminen sairastaa pitkälle edennyttä muistisairautta. Muille se sopii.

Keinot

lääkkäiden palvelujen lainsäädäntöuudistusta tuettava

Otetaan käyttöön etuusehdotus, jossa järjestelmä yhteensovittaa ja kertoo asiakkaalle kaikki ne etuudet, joihin hän on oikeutettu.

Ennaltaehkäisevän ja toimintakykyä ylläpitävän ikäkuntoutuksen tulee olla systemaattinen osa hyvinvointialueiden hoitopolkuja.

lääkkäiden palvelujen lainsäädäntöuudistuksen täytäntöönpanon rahoitus turvattava: tärkein kehittämiskohde on, että ihmiset saisivat tarvitsemiaan ja lain heille lupaamia palveluita. Nyt he eivät niitä saa. Palveluiden saatavuutta on parannettava.

IkäsyRJintää voidaan torjua parantamalla ikävaikutusten arviointia

IkäsyRJintä vähenee, kun ikääntyneiden oikeuksia parannetaan. Säädösvalmistelussa ja päätöksenteossa on tehtävä nykyistä syvällisempi ikävaikutusten ennakkoarviointi. Ikävaikutusten arviointi on lisättävä osaksi lainvalmistelua ja päätöksentekoa.

Vahvistaessaan lakeja kansanedustajien tulee olla selvillä, minkälaisia vaikutuksia säädöksillä on iäkkäisiin ihmisiin - samaan tapaan kuin jo pitkään on automaattisesti selvitetty lakiuudistusten lapsi- ja ympäristövaikutuksia.

Edistetään ikääntyneitä koskevan YK:n ihmisoikeussopimuksen valmistelua

Yhdistyneiden kansakuntien alaisuudessa toimii erityinen Ikääntymisen vaikutuksia käsittelevä avoin työryhmä (OEWG), joka piti viimeisimmän istuntonsa huhtikuussa 2022. Suomen tulee puuttua aktiivisesti ikäsyRJintään niin kansainvälistä kuin kansallistakin oikeusjärjestelmää kehittämällä.

OEWG:n työn lopullisena päämääränä on kansainvälinen ikääntyneiden henkilöiden ihmisoikeuksia koskeva ihmisoikeussopimus. Eduskunnan tulee edistää säädöspohjan vahvistamisen avulla ikäystävällistä maailmaa, jossa kukaan meistä ei menetä inhimillisyyttään vanhetessaan.

3

Perinteiset asiointikanavat pitää säilyttää digitaalisten rinnalla

Palvelut eivät muutu digitaalisiksi vaan ne muutetaan digitaalisiksi. Suomeen on syntymässä uusi tiedosta, asiointimahdollisuuksista ja yhteiskunnallisesta osallisuudesta syrjäytyneiden ikääntyneiden ryhmä.

Noin neljäsosa yli 55–84-vuotiaista pelkää jäävänsä digitalisoituvan yhteiskunnan ulkopuolelle. Lähes 40 prosenttia 75–89-vuotiaista ei ole koskaan käyttänyt internetiä.

Useilla iäkkäillä on jäänyt jopa joitakin viranomaispalveluita käyttämättä, koska asiointi on digitaalista. Vain hieman alle puolet yli 60-vuotiaista on onnistunut täyttämään veroilmoituksen ja tarkistamaan veroehdotuksen digitaalisesti. Valistunut sähkösovimuksen kilpailutus onnistuu vain verkossa.

Digitalisaatio rajoittaa liikkumisen vapautta. Yli kolmasosan iäkkään junamatkailu on vaikeutunut, kun VR:n lipunmyynti on muutettu pääasiallisesti sähköisiin kanaviin.

Perinteisten asiointikanavien säilyttäminen digitaalisten rinnalla on yhteiskunnallisen osallisuuden ehto.

Ikääntyneiden digivaikeudet eivät johdu halun tai kiinnostuksen puutteesta oppia. Se johtuu tuen puutteesta. Yli puolet yli 60-vuotiaista sanoo tarvitsevänsä apua digitaalisten palvelujen käytössä, mutta kaikille ei ole apua tarjolla.

Jokaisella pitäisi olla mahdollisuus hoitaa omia pankkiasioitaan itse. Konttoreissa tarjottavat pankkipalvelut ovat välttämättömiä edelleen, ja niitä on puutteellisesti tarjolla. Toimivat pankkipalvelut on kohtuuhinnalla turvattava myös niille, jotka eivät halua tai kykene käyttämään digipalveluita. Nykyinen sääntely ei Suomen Pankin mukaan riittävällä tavalla turvaa kaikkien käteispalvelujen toteutumista.

Käteispalveluilla ylläpidetään suomalaisten tasapuolista mahdollisuutta osallistua taloudelliseen toimintaan kullekin parhaiten sopivaa maksutapaa käyttäen. Suomen Pankki on esittänyt käteispalveluille uutta sääntelyä.

Viranomais- ja pankkipalvelut on tarjottava myös muussa kuin digitaalisessa kanavassa. Digitalisaatio ei ole haaste ikääntyneille vaan se on haaste päättäjille, viranomaisille ja palveluntarjoajille. Heidän tehtävänsä on pitää jokaisen ikäisestä yhtä hyvää huolta. Haaste on tehdä asiat niin, että jokaisen osallisuus säilyy elämän loppuun asti.

Keinot

Viranomaisten velvoitetta tarjota digiopastusta on tehostettava

Julkisella vallalla on vastuu huolehtia kansalaisten yhdenvertaisista asiointimahdollisuuksista. Voimassa olevan sääntelyn toimeenpanoa tulee tehostaa, jotta kaikki pystyvät toimimaan digitalisoituvassa yhteiskunnassa yhdenvertaisesti. Asiointipisteiden palvelutarjontaa tulee kehittää digitaidottomien asiakkaiden todellista tarvetta vastaavaksi. Palveluneuvojien määrää tulee lisätä ihmisten tarpeita vastaavalle tasolle.

Suomen Pankin käteistä rahaa koskevaa aloitetta edistettävä

Suomen Pankin valtiovaranministeriölle jättämä käteisen rahan turvaamista koskeva aloite on tulossa seuraavan hallituksen käsittelyyn. EU:n keskuspankin linjauksen mukaisesti käteisen rahan saatavuus on säilytettävä. Käteisen luonne laillisena maksuvälineenä ja kaikille kansalaisille yhdenvertaisesti käytettävissä olevana maksutapana on peruste sille, että sen asemasta säädetään parlamentaarisesti.

Perinteiset asiointikanavat on säilytettävä digitaalisten rinnalla

Teknologisten ratkaisujen rinnalla ja vaihtoehtoina tulee olla saatavilla myös ihmillisiä, ihmisten kasvotusten toteuttamia palveluja. Kaikki eivät tuettunakaan opi käyttämään teknologisia ratkaisuja tai halua niitä käyttää. Valinnanvapaus siitä käyttääkö ihminen teknologisia ratkaisuja vai ei tulee säilyttää.



Eduskuntavaalivaikuttamisen periaatteet

- Käytä äänioikeuttasi.
 - Eläkeliitto on puoluepoliittisesti sitoutumaton järjestö. Yhdistys ei voi sitoutua yksittäisten ehdokkaiden eikä puolueiden tukijoiksi.
 - Yhdistyksen luottamushenkilön roolissa tuodaan esiin yhdistyksen kannanottoja. Henkilökohtaisia mielipiteitämme emme ilmaise yhdistyksen nimissä.
 - Vaikuttamiseen liittyvät kannanotot käsitellään yhdistyksen hallituksessa ennen niiden julkistamista.
- 

Vaalivaikuttamiseen työkaluja yhdistyksille

- Jaettava esite vaaliteemoistamme
- Eduskuntavaaliteemat perusteluineen (pdf)
- Vaalipaneelin järjestäminen ja tekniset ohjeet
- Mielipidekirjoituksen pohja
- Valmiita some-materiaaleja

